СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
РІК XLVIII. Ч. 263. Джерзі Сити, Н. Дж., понеділок, 11-го листопаду 1940. No. 263. Jersey City, N. J., Monday, November 11, 1940. VOL. XLVIII.
ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016, 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

НАДІЛ ЛІТАКІВ ДЛЯ АНГЛІЇ

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт визначив плян, на основі якого Англія діставатиме з Америки літаки. Із вироблених в американських фабриках літаків половину буде діставати Англія, а половину американська армія. Цього пляну треба було тому, бо американська армія і англійські представники замовили десятки тисяч літаків в американських фабриках. Тепер ходило про те, кому ті літаки треба було виробляти наперед. Президент заповів, що Англія буде діставати також тяжкі „повітряні фортеці", яких моделі були власністю американської армії. Англія недавно замовила чергових 12,000 літаків, в додатку до попереднього замовлення, що виносило 14,000 літаків.

СПРАВНІСТЬ АМЕРИКАНСЬКИХ ЛІТАКІВ.

БАЛЬБОА (Каналова Смуга). — Американські власти демонстрували перед військовцями з полудново - американських країв справність американських бомбовиків, чи точніще, справність інструменту, при помочи якого можна влучити бомбами внизу різні обєкти. 15 бомбовиків впродовж 10 секунд скинули свої бомби на обєкт, що лежав 8,000 стіп внизу на морі і мав величину поверхні корабля. Всі скинені бомби, крім одної влучили просто в цей обєкт і рознесли його на шматки. Такої влучности важко осягнути з гармат.

ЛЕТУНСЬКА КАТАСТРОФА В БРАЗИЛІЇ.

РІО ДЕ ЖАНЕЙРО. — Великий пасажирський літак, що разом з обслугою віз 18 людей, зударився в повітрі з іншим, малим літаком та рунув до землі. Всі пасажири, серед яких був дипльоматичний представник Куби, та відомий професор лікар Евандро Шаґас, згинули. Від удару літак розколовся на дві частині, та відразу запалився. Деякі люди згинули від самого зударення, інші згинули від вогня. Малий літак втратив крило і стрімголов рунув до землі, де його пільот також відразу згинув.

РУЗВЕЛТ НЕ ДІСТАВ ҐРАТУЛЯЦІЙ ВІД ДЕРЖАВ ОСІ.

ВАШИНҐТОН. — Держави осі, зокрема голови їх урядів, Гітлер і Мусоліні, не вислали своїх ґратуляційних телеграм Рузвельтові з нагоди його вибору президентом. Дотепер вони подібні телеграми висилали. Зате прислали ґратуляційні телеграми французький маршал Петен і віцепремієр Ляваль.

ХАРЧІ ДО ФРАНЦІЇ ЗДЕРЖАНІ.

ВАШИНҐТОН. — Американський Червоний Хрест почав зменшати своїх урядовців в Франції, а то тому, що гуманітарна праця Червоного Хреста в Франції натрапляє на все нові трудноці. Англія внаслідок бльокади і страху, що харчі можуть попасти в руки німців, не допускає посилок Червоного Хреста до Франції.

ЗАПЕРЕЧЕННЯ МИРОВИХ ЧУТОК.

ВАШИНҐТОН. — Президент заперечив чутки, що він вкоротці візьметься щераз за кампанію довести в Европі до миру. В міжнародних колах почали були кружляти такі чутки, що Німеччина тепер склонна до миру і Англія за ціну уступлення німецьких військ з Франції, Бельґії, Голяндії, Данії і Норвеґії згодилася б на замирення. Рузвелт, за тими чутками, мав бути посередником.

РУХОМИЙ ШПИТАЛЬ ДЛЯ АНГЛІЇ.

НЮ ЙОРК. — Тут наступило посвячення рухомого шпиталя, купленого для Англії за добродійні жертви Цей шпиталь є найбільший і наймодерніщий цього роду і він коштував сто тисяч долярів. На днях його вишлють до Англії.

ЗАСУДЖЕННЯ КОМУНІСТІВ.

ПІТСБУРҐ. — Лава присяглих узнала двох чільних місцевих комуністів, Вайнера і Звона, винуватими виборчих шахрайств. Вони, стараючись здобути підписи від людей в ціли поставлення своїх кандидатів до виборів, пошахрували чимало підписів.

БАЛЬ ПІД ЗАГРОЗОЮ ВИБУХУ.

НЮ ЙОРК. — В готелі Валдорф Асторія відбувся баль в користь добродійних посилок до Англії. Хтось повідомив поліцію через телефон, що цей цілий баль, разом з людьми і салею, полетить у повітря від вибуху бомби. Поліція удалась до балевої салі і там аґенти, відповідно одягнені, впродовж чотирьох годин шукали за бомбою. Гості бавились, танцювали, не знаючи, що відбувається ревізія.

СМЕРТЬ АРИСТОКРАТКИ.

НЮ ЙОРК. — Панна Одрей Андертон, 24-літня кузинка графині Сеґер-Тос, скочила, чи випала, з помешкання згаданої графині, яке містилось на 16 поверху. Вона згинула на місці. Поліція не могла ствердити, чи це був випадок, чи самогубство.

ВЕНДЕЛ ВИЛКІ ЗАДУМУЄ ТВОРИТИ СИЛЬНУ ОПОЗИЦІЮ

Вендел Вилкі, побитий републиканський кандидат на президента, разом зо своїми товаришами нараджується над тим, щоб створити в Америці сильну опозиційну партію, яка буде тягнути теперішній уряд у другий бік від можливої диктатури. Вилкі дістав десятки тисяч телеграм від своїх виборців із запитами, що вони мають далі робити, та чи ті засади, за які він боровся підчас виборів, треба раз на все погребати. Це переконало його, що його політична робота в Америці не скінчилась із закінченням виборів, а навпаки, тепер потрібно її більше, ніж передтим, щоб спинювати гін до реґіментації, бюрократії і можливої диктатури. Вилкі задумує зорганізувати одну сильну опозиційну партію зложену з трьох частин: Републиканської Партії, з демократів, що голосували за ним, і з „Вилкі-Клюбів", яких потворилось по Америці коло десять тисяч. Всі вони задержать своє існування. Вилкі каже, що загальне число голосів відданих на нього, яке доходить до 23 міліонів і є лиш на пять міліонів менше, від числа одержаного Рузвелтом, вказує, що в Америці таки є поважна опозиція до теперішнього уряду.

ПРЕЗИДЕНТ ЗАПЕРЕЧУЄ ЗМІНИ В КАБІНЕТІ

Президент Рузвелт на своїй пресовій конференції заперечив слухи, начеб він задумував змінювати секретарів у своїм кабінеті. Ті слухи виринули не з кол „нового розділу", говорив президент. Він далі сказав, що в своїх передбаченнях що до виборів він помилився на 109 електоральних голосів. Він рахував, що дістане лиш 340 електоральних голосів, а дістав 449. На запит одного журналіста, чи Рузвелт задумує взяти до свого кабінету Вендела Вилкого, Рузвелт відповів, що ніколи йому це не приходило на думку, та що ця думка є смішна.

ЗАКЛИК ДО РЕЗИҐНАЦІЇ ДЖАНА ЛУЇСА

Нюйорська рада промислових юній мала свої збори і на них рішила звернутись до Джана Луїса, голови К.П.О., з закликом, щоб той додержав своєї передвиборчої обіцянки і зрезиґнував з головства Конгресу Промислових Організацій. Впливи в цій раді має Сидней Гилмен, що віддавна не погоджувався з Луїсом. Гилмен є тепер членом національної ради в справах зброєння. Замітне те, що юнійна рада закидає Луїсові, що він, піддержуючи Вилкого, робив це під натиском комуністів. В обороні Луїса виступив голова мореплавної юнії, Карен, звісний з своїх комуністичних симпатій.

ГРЕЦІЯ ЗАПОВІЛА, ЩО НЕ СТАРАЄТЬСЯ І НЕ БУДЕ СТАРАТИСЬ ЗАМИРИТИСЬ

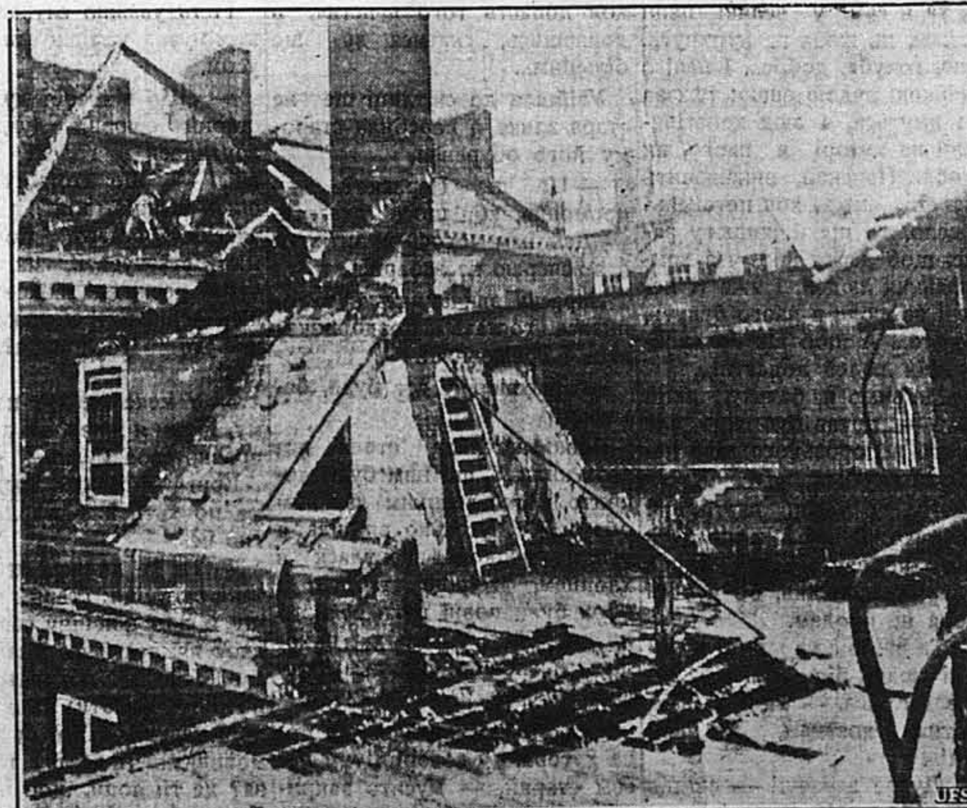
Всупереч вісткам про намагання грецького уряду, щоб замиритись з Італією, проголошено офіційно з боку Греції, що нема ніяких мирових пертрактацій. Далі сказано, що навіть їх не буде, а буде тільки боротьба до побідного кінця. Це має бути властиво відповідь на те, що Греція мала просити Німеччину посередничити між нею й Італією, чого на ділі не було.

НІМЕЦЬКІ ЗВІДОМЛЕННЯ ПРО ЗАТОПЛЕННЯ КОНВОЮ

Німецька воєнна начальна команда проголосила, що німецькі субмарини і нищільники затопили на середині Атлантика цілий британський конвой, що мав складатись з 15 до 20 кораблів. З комунікату виходилоб, що кораблів затоплено 86,000 тон поємности. Та на те нема офіційного британського потвердження. А є тільки натяки, що британські кораблі, що знаходяться не тільки біля побережа Англії й Ірляндії, але й на середині океану, є тепер часто атаковані німецькими підводними лодками і літаками, а також є обстрілювані німецьким панцирником, що десь кружляє по морю. В Німеччині панує велика радість тому, що ніби Німеччина вже „знайшла спосіб" на нищення британської бльокади, бльокуючи її саму.

ЮГОСЛАВІЯ В КРИТИЧНОМУ ПОЛОЖЕННІ

Ще досі не вияснено, хто це бомбардував югославську територію. Югославія вислала протестні ноти до Італії, Греції й Великої Британії, остерігаючи їх перед нарушенням югославської території. Назагал думають, що бомбардування було провокацією, що має на ціли втягнути Югославію до війни. Дехто припускає, що цеї провокації допустилась Італія. В Атенах кажуть, що це бомбабування, яке не знати звідки походить, є повторенням того, що сталося з Грецією в серпні, коли то „невідома" субмарина затопила грецький кружляк.

БОМБА НА ПАЛАТІ. — Славний англійський „Кенсингтон Пелес" у Лондоні поцілила й ушкодила німецька бомба. Світлина показує діру в даху палацу.

ЗАПОВІДАЮТЬ НОВІ НАРАДИ І НОВЕ ЗБЛИЖЕННЯ МОСКВИ, БЕРЛІНА І РИМУ

РИМ. — Уже за який тиждень мають відбутись нові наради між Німеччиною, СССР та Італією. Усі три держави будуть заступлені через своїх міністрів закордонних справ. Наради, як догадуються, відбудуться в Німеччині. Італійська преса розписується тепер, мабуть з цеї нагоди, доволі широко про італійсько-советські відносини. І стверджує, що вони дуже поліпшились та є на шляху до ще більшого поліпшення. Преса підкреслює зокрема факт, що фашистівський міністер заграничних справ Чіяно був на большевицькім балю, влаштованім советською амбасадою. Це є, кажуть, свого роду підготовка публичної італійської опінії на те, що можуть наступити нові „несподіванки", себто нова, ще тісніша дружба між Советами і Італією. А підготовити публику таки треба, бо саме в Італії вона була приготована на щось інше.

Хвалять Калініна.

Далі замітне й те, що преса хвалить М. Калініна, президента СССР, за його останню промову, в якій він підкреслював советську невтральність, як і те, що Совети від неї не відступлять. Ту заяву вважає фашистська преса дуже „розумною".

„Континентальний бльок".

Так пише згадана преса про зближення між Японією, Німеччиною, СССР та Італією, на що натякав японський амбасадор у Берліні, пишучи на ту тему в німецьким журналі.

СОВЕТИ ЩОСЬ ДІСТАНУТЬ.

БЕРН. — Швайцарська преса, згадуючи про нові наради Німеччини й Італії з Советами, подає, що Совети „здобудуть" на тих нарадах нові користи. Це буде заплата держав „осі" за те, що Великій Британії не вдається перетягнути Совети на свою сторону.

ГІТЛЕР ЗНОВУ ЗАПОВІДАЄ ПОВНУ ПОБІДУ.

БЕРЛІН. — В Мінхен зїхались представники націстівської „старої войни", себто ті, що були з Гітлером тому 17 років при відомім „пучі". Гітлер відбуває кожного року в тому місті й в тому самому ресторані збори старих комбатантів, на які запрошує ще й найвизначніших націстів, виголошуючи до них „святочну промову". Того року було те саме. Тільки не було бомбового вибуху, що був минулого року, зараз, як тільки Гітлер відїхав.

За ясне рішення.

Гітлер заповів, що війна не закінчиться ніяким компромісом, а ясним рішенням, себто „повною побідою Німеччини". Казав, що він у це вірить, та що Боже Провидіння його призначило на те, щоб він станув у проводі німецького народу в тій боротьбі.

Переорганізують Европу.

Ціла Европа буде переорганізована, казав Гітлер, а ту реорганізацію переведуть Німеччина й Італія. Сказавши кілька терпких слів в сторону жидів і демократії, Гітлер запевнив німецький нарід і світ, що Німеччина сильна військово, економічно й фінансово та може видержати боротьбу не тільки з якою одною чи двома потугами, але й з комбінацією усіх потуг, бо тепер є в силі „мобілізувати усі сили Европи".

ВИДНО, ЩО СПРАВА НЕ ЛЕГКА!

АТЕНИ. — Мабуть тому, що воєнні операції не ідуть в Яльбанії й Греції так, як цього надіялась Італія, начальну команду над італійськими частинами в Альбанії мав перебрати сам маршал Пієтро Бадоліс. Та італійські джерела покищо цього не потверджують.

ФРАНЦІЯ І НІМЕЧЧИНА.

ВІШІ. — Ходять слухи, що вже прийшло до тимчасового порозуміння між Німеччиною і Францією, наслідком якого в цілй Франції настануть „нормальніші" відносини. Важне те, що це порозуміння має відноситись до економічних справ.

МАДЯРСЬКІ НАЦІСТИ РУХАЮТЬСЯ.

БУДАПЕШТ. — В мадярськім парляменті виявлено, що мадярські націсти підготовляли державний переворот. Хотіли пірвати реґента Гортія, вбити міністра внутрішних справ, а на чолі держави поставити провідника мадярських націстів, майора Ференча Салаші. Посли домагаються розвязання націстівської партії.

ДАДУТЬ ЖИДАМ ПОЛЕКШІ.

ВІШІ. — Таке виходить зо заяв французького міністерства. Матимуть взгляд на жидів, що мають заслуги, себто, що причинились чимсь до слави і добра Франції.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holodays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення мае бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канаді належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

ДЕНЬ 11. ЛИСТОПАДУ

Уже 22 роки святкують американці ту хвилину, коли на боєвих фронтах у минулій світовій війні заграли сурми на знак припинення боротьби, а з нею теж і того нещастя та цеї руїни, яку несе війна краям і народам. Очевидно, що згаданого дня не бракувало теж згадок за посвяту тих, що наложили головами в боротьбі, яка мала закінчитись перемогою демократичних ідеалів, а зокрема перемогою американського принципу самовизначення народів. І, очевидно, не бракувало теж і таких промов, що виказували трагізм, який повстав через те, що побідники не додержали слова і не дали Европі такого нового порядку, за який лялася кров мілionів, а між ними й американської молоді.

Та такі наставлення, як знаємо, надавали Святові Примиря більш пацифічного характеру. Свято зверталося проти війни як того засобу, який не може довести до поправи міжнародніх відносин, кращого ладу і кращого співжиття між народами світа. На тих святах не привязувано великої ваги до армії й зброєння, тимбільше, що Злучені Держави не бажали, ні не збирались з ніким воювати.

Та все те тепер змінилось, бо світ знову в війні. І то такій, що сягає майже по береги Америки, а як і не сягає, то глибоко зачіпає її життєві інтереси. Тому тепер так є, що хоч Злучені Держави не є у війні й не думають іти до неї, то проте вони таки змушені про війну думати і бути кожної хвилини готові на те, що вона може їх захопити, навіть проти їхньої волі. Ось тому й цьогорічне Свято Примиря мусить набрати іншого характеру, відмінного від того, яке святковано на протязі минулих років. З цього здають собі добре справу всі розумні люди, що думають про добро Злучених Держав. І тому готуються святкувати Свято Примиря під кличем: Хочеш спокою, готуйся до війни.

Так є, що головна увага всієї Америки звернена тепер в сторону її оборони. Злучені Держави хочуть, як це вже підкреслив наш президент, бути такі сильні, щоб могли змірятись з успіхом не тільки з одним могутнім ворогом, але й з цілою евентуальною спілкою ворогів. Підготовка до цього вже зачалась. Вже покликані нові ряди будучих оборонців Америки. За ними підуть другі й треті й т. д. Підуть підготовити себе на те, щоби бути спосібними і готовими до оборони тих цінностей, завдяки яким розвинулась і зросла в силу Америка. Бо їх евентуально прийдеться боронити так, як боронили їх ті, яких згадуємо в дні 11. листопаду, коли віддаємо пошану воякам, впавшим на полі бою.

Памятаймо що ми є проти війни й насильства та проти проливу кров. Та проте ми є за якнайсильніше воєнне поготівля, щоби бути готовим і сильним, колиб війна показалась необхідною конечністю.

З ВІСТЕЙ ПРО УКРАЇНСЬКЕ ЖИТТЯ

З українського університету в Празі.

В 1940/41 шкільному році склад Академічного Сенату Українського Вільного Університету в Празі наступний: Ректор О. Мицюк, звичайний професор політичної економії, Проректор д-р І. Борковський, зв. проф. передісторичної археольоґії, Декан Фільософічного Факультету В. Щербаківський, зв. проф. археольоґії, Продекан Фільософічного Факультету д-р А. Волошин, зв. проф. педаґоґіки, Декан Факультету Права і Оуспільних Наук Л. Шрамченко, зв. проф. статистики і Продекан Факультету Права і Суспільних Наук д-р О. Гайманівський, зв. проф. історії українського права.

Культурна Хроніка.

Незабаром має зявитися нова збірка поезій **О. Ольжича:** „Вежі".

О. Лятуринська виготовила до друку нову збірку поезій під назвою „Княжа Емаль".

У. Самчук працює над другою частиною роману: „Сонце з заходу".

В Українському Видавництві Краків вийшла книжечка для старшої дітвори: „Пригоди Ґномика Ромтомтомика". Книжку написав віршем **Роляник,** ілюстрації Е. Козака.

В перекладі на українську мову зявився в „Радянській Літературі" ч. 340 репортаж зі Західньо-Українських земель письменника **М. Тардова:** „На визволеній землі". З цього репортажу дізнаємось, що ще не всі українські письменники з окупованих минулої осени Советами українських територій „продумали" до кінця те, що трапилось. Деякі розгубились. Почувалось, що брехня, яку сіяла буржуазна преса про Радянський Союз, ще тримається в їх головах". Поодинокі з цих письменників кажуть, що „їм доведеться на деякий час відкласти перо. перетворитись у спостерігачів, бо вони тепер не можуть писати..."

В 4. ч. „Радянської Літератури" за 40 р. видруковано оповідання лавреатки кол. львівського „Т-ва Журналістів і Письменників ім. Франка" й співробітниці „Назустріч" **Ірини Вільде:** „Роман жениться".

У „Виховній Бібліотеці" Пробоєм має вийти Співанник, в який входитиме кількадесять пісень на національні імпрези (свята). Співанник уклав **О. Гайдай.**

У Варшаві вийшов Співанник для дітей: „Сопілка". Співанник складається з оригінальних одно- і двоголосих пісень композитора **Р. Новосада.**

З рамени Секції Мист., Письм. і Журн. УНО вийшли наступні листівки праці **М. Михалевича:** Святослав Хоробрий, Король Данило, Гетьман Дорошенко та ін. і 12 листівок (репродукцій світлин): Карпатська Україна в боротьбі.

О. Лятуринська виготовила погруддя сл. пам. Симона Петлюри (ґіпс і терракотта).

У Відні вийшли з друку накладом в-ва „Вернигора" багатобарвні образи „Мати Божа — Заступниця України" та „Ісус Христос — Наш Учитель" праці **Куриласа.**

У Львові та інших західньо-українських містах має відбутись **вистава української ґрафіки** (заступлені праці 60 ґрафіків).

Як 9. том праць Інституту Звукових Дослідів при Берлінському Університеті вийшла книжка: „Українські південно-карпатські говори". Книжку опрацювали на основі ґрамофонових плит **Г. Наконечна** та **Я. Рудницький.**

В Сяноці вийшли вже 3 числа **„Господарського Вістника"** місячника для справ господарства й кооперації. Журнал видає філія т-ва „Сільський Господар" та лемківський Союз Кооператив у Сяноці.

У в-ві Ю. Тищенка (Прага II,, Житна 13) вийшла в серії книжок „Пізнай свій край", брошура **А. Животка** „Преса Карпатської України".

„16 советських республик".

В жовтневім числі „Вуа де Пепль" (голоси народів, женевського місячника, присвяченого національним справам, зявилась під повище зазначеним титулом стаття М. Данька, в якій автор дає докладні пояснення відносно способів утворення нових советських республик та їх значіння для дальшої боротьби поневолених націй СССР проти Московщини. Статтю українського автора написано природно з українського погляду і з спеціяльним узглядненням України, що стоїть на чолі всіх інших поневолених націй СССР. В початку статті дано короткий огляд примусово-бюрократичних способів утворення старих і нових советських республик з цілковитим поминенням їх національних прикмет і життєвих потреб та зазначено штучність цих політичних витворів Кремля, що мають служити плянам московського імперіялізму. Далі звертається увагу на особливе значіння Української та Білоруської соетських республик, з яких перша числитиме біля 38, а друга біля 10 мільонів населення. Тут подано докладні статистичні дати відносно цих двох збільшених та чотирьох новоутворених советських республик. Спеціяльну вартість статті надає порівнальна таблиця чисельности 35 народів СССР складена на основі спису населення з 1926 та 1939 рр. Її зрештою було вже подано в однім з чисел „Свободи", що зявилася в днях Всеукраїнського Конґресу, але для европейського громадянства ця таблиця унаглядню є незвичайно яскраво убийчу політику московського уряду супроти поневолених націй СССР. Для пояснення цеї таблиці в тексті говориться між іншим: „Колективізація хліборобства викликала катастрофальний голод на Україні, Північнім Кавказі та Приволжю, який винищив міліони людських істот. Нове зменшення цього населення викликало переселення значної частини його з сіл до міст..." Далі дається такі пояснення до цеї жахливої статистики: „По окупації Західньої України та Білоруси московський уряд не мав вже потреби оглядатися на почування поневолених націй і мав спроможність цілком брутально представити справжні відносини поміж Московщиною та поневоленими націями. Він міг навіть похвалитися винищенням чужонаціонального населення в інтересах московських імперіялістів..." Стаття кінчиться таким твердженням: „Всі міжнародні відносини основано на засаді взаємности. Советська інтервенція в усіх сусідніх державах від Балтійського до Чорного моря повинна викликати у великодержав спеціяльне заінтересування відносинами, які панують між Москвою та чужими націями СССР".

Стаття ця має зявитися окремою відбиткою.

ТАКИ НЕ ПІДЕ З ДЕМОКРАТІЯМИ

В часі, коли італійсько-грецька війна розігралася надобре й коли тут і там чується погрози на адресу Туреччини з боку тоталітарних держав, Сталін знову на міжнароднім овиді, бо світ знову питає: що зроблять Совети? А це тому, бо так, є, що Анґлія та Злучені Держави Америки, досі числять на Росію. Причини відомі: Москва держить рівновагу сил на Далекому Сході та в Малій Азії, куди тепер звертається вістря тоталітарних держав. Щоб здержати можливий німецький наїзд на британські острови та протиділати Німеччині й Італії на Балкані, Анґлія потребує помочі Росії. Так само, коли ходить про заблькування шляху Японії до Східніх Індій та Филипинів, Росія може допомогти тим, що допоможе Китаєви, що є в боротьбі з Японією.

Нема найменшого сумніву, що як Америка, так і Анґлія, ненавидять Сталіна і його деспотичний режім, як і все те, на чому збудована советська система. І обидві йому не довіряють. Це саме робить і Сталін у відношенні до Америки й Анґлії. Тому ясне, що всякі переговори між представниками демократичних держав та комуністичної держави — не легкі. Та проте, як кажуть, такі переговори таки ведуться. Ось і тому ми свідками цікавого парадоксу. З усіх боків чуємо, що теперішня війна — це світова революція, це боротьба на життя й смерть між демократією і диктатурою. Росія — це клясичний символ страшної диктатури. Росія ослабила значно аліянтів своїми тайними та замаскованими переговорами з Німеччиною, наслідком чого був німецький напад на Польщу. І Росія є також відповідальна посередно за упадок Норвеґії, Бельґії, Голяндії та Франції, не згадуючи вже наїзду на Фінляндію та загарбання балтійських держав.

Більшість американських журналістів є того переконання, що Америка куди більше повинна боятися комунізму ніж фашизму чи нацизму. Відомий колюмніст „Ворлд Телеґраму" Лодвел Денні пише на цю тему таке:

„Комітет Даєса уважає, що комунізм, а не фашизм-нацизм, є першою загрозою для Америки. Популярною уявою „пято-колюмнівця" в цій державі є частіще червоний робітник ніж німецький промисловець, европейська ґрафиня, нацистичний дипльомат, або навіть бундист".

Та мимо того, як Америка так рівнож Анґлія, уважають, що без Росії буде тяжко створити рівновагу сил. Це не дуже приємно для Анґлії йти просити помочі від комуністів, які безнастанно представляють Анґлію як країну великих капіталістів та „гнобителів кольоніяльних народів", але всеж таки волять піти на той шлях, ніж опинитися там, де нині Франція й Бельґія.

Тому за Советами „попит". В світі переконуються, що крім літаків, ще треба також мати „приятелів". Не ходить тут про якусь вірну приязнь, але про це, що французи називають „подружжа розуму", себто про спілку з конечности.

Зрештою, оборонці порозуміння з СССР, твердять, що це нічого під сонцем. Анґлія вже давніше, хоч сама була демократична, була в союзі з диктаторською Польщею чи фашистівською Італією.

Франція та Анґлія грали в дудку Гітлера в 1938 р., коли Чехословаччина була на операційному столі. Це саме зробила Франція в червні 1940 р., коли підписала з Гітлером сепаратний мир.

Отже, бачимо, що тепер в моді „розумові подружжа" з яких, очевидно, наймаркантнішим є спілка — Гітлер і Сталін. І саме тому, що гітлерівсько-сталінська спілка є така „неприродна", Анґлія сподіється, що вона скоро розірветься. Онак, є й такі погляди, що Сталін і Гітлер ніколи з собою не зірвуть. І то через українську проблему. Сталін буде все робити, щоб тільки приподобатися Німеччині, щоб ця не йшла „визволяти Україну"... Тому не віримо, щоб Анґлії та Америці вдалося відтягнути Сталіна від Німеччини.

ПРОТИ ВІЙНИ
Британський уряд арештував в Індії індіянського лідера Пандіта Негру за виголошування промов проти війни.

Хотячи переконатися, що льняне полотно не має домішки бавовни, не зважаючи на запевнювання купця, вистарчить потерти кусник полотна між пальцями. Якщо полотно станеться волохате, себто, коли на його поверхні покажеться неначе пух, то в такім випадку є певним, що воно має домішку бавовни.

СПРОСТУВАННЯ.

В статті „З Канади", поміщеній в ч. 261 „Свободи", має бути Володимир Радзік, а не Василь Радзік.

С. ЧЕРКАСЕНКО.

ПРИГОДИ МОЛОДОГО ЛИЦАРЯ

РОМАН З КОЗАЦЬКИХ ЧАСІВ

ТОМ II.

(76)

— Та є така думка, — по короткій хвильці відповів старий, — але... діло це не таке щоб так похапцем його рішити. Виспишся, спочинеш з дороги, пане осавуло, оглянеш завтра хутір із його добрами, тоді можна буде й поторжитися.

— Свята правда, а коли я почав про це, то лише для того, щоб ви, батьку, наперед знали, чого я приїхав: за ніч можна багато передумати й до всього приготуватися, а тоді й діло піде бистріш.

— Та, правду кажучи, нам тут квапитися дуже нема великої потреби, покищо милосердний Бог тримає в здоровлі. Ну, та коли ти вже почав про це, то... спитаю я наперед: ти, пане осавуло, для себе хоче купити хутір, чи для свого старшого, полковника Петра?

Запитавши це, господар зпідлоба упявся очима в гостя й немов би наскрізь хотів прошити його своїм гострим поглядом.

Кригу цей запит здивував трохи.

— „Чи йому не все одно? — подумав собі, — аби гроші".

— Ні, батьку, — сказав уголос, хочу купити хутір для себе.

— Ну, то й гаразд, — заспокоївся старий, — бо твойому Гудимі хутора свого не продам ні за які гроші, от що.

Крига нічого на це не сказав, але на виду його вималювалося подивування.

— Так, так, — трохи з серцем навіть сказав господар, зауваживши це, — не продам своєї крівавиці недоляшкові!... Чи ти гадаєш, я не знаю, як він запобігає ласки в маґнатів, та й сам у великі пани пнеться, як жаба на купину?... Знаю, голубе, добре... І пані з панянкою рудою знаю: теж за ним дмуться, а люд християнський на хуторі в нього, як худоба. Почекай, виканючить у панства якесь, хоч поганеньке, село, то ще й жидюгу заведе, щоб дерти шкуру з християнських людей, і вже ті нещасні не люди в нього будуть, а бидло... А щоб він не діждав моїх людей допасти!...

— Не знаю я, батьку, який він... — почав був гість, але старого запорозького діда наче муха вкусила.

— Ну, до тепер знатимеш, — бурчав він. — А якщо й ти одного нрову з ним і вдачі, то дарма, приїздив, бо й тобі хутора не продам.

— Та яж іще не мав ні хутора, ні людей під собою, — засміявся Крига. — Та й де нам, простим козакам, у пани лізти!...

— Дурне верзеш! — скипів ізнов дід. — Ми, прості козаки, лицарі, нічим не гірші за них, тільки що самі собі і пани, а ті — кров і піт людський пють і цураються правди й сумлінням власним торгують, аби допасти того панства, а допавшись, гнатися за ще більшим...

Увійшла до світлиці ще не стара жінка й перебила старому його обурення.

— Це ти, Параско?... — промовив, аби щось сказати. — Дай нам чогось випити, та й з вечерею не забарись.

Параска звичайненько вклонилась гостеві, поздоровкалась і промовила:

— За хвильку все буде, батечку.

Вона застелила стола поверх килима, що ним було покрито його, великим льняним обрусом і хутенько вийшла, а трохи згодом вернулася з хлопцем, джурою старого: в обох були повні руки всякого посуду. Далі тихенько виходили й знов увіходили, готуючи вечерю.

— Той, що перебере від мене хутора, — говорив тим часом старий, — мусить заприсягтись мені, що провадитиме й далі той самий лад, що я тут запровадив понад два десятки літ тому, а ні — к лихій матері нехай іде з своїми грошима...

Гість уважно слухав і ледве втримував усмішку під своїм усом.

— „Що він собі думає, цей старий січовий дундук? — крутилося в голові осавуловій, — що хтось, витратившись велико, аби дістати у власність статок, почне, замість статкувати, як усі розумні державці, виконувати якісь дурні витребеньки колишнього господаря?... Якраз!...

— У мене все тут по-січовому, й сам я живу, як на Січі,— правив своє Гулий.

Крига мимохіть кинув очима по хаті, але старий покмітив це.

— Ти не дивись, що в мене така світлиця: старий я — мушу й про кончину свою недалеку памятати та милосердному Господеві докучати, а це потрібує самоти: на людях, опріч церкви, з Богом не розмовишся... А де тут тая церква? де тії попи, щоб напутили й приготували в Божу дорогу?... Нема їх, тож мимоволі мусиш шукати тихого, пристойного кутка для молитовної бесіди. І я маю його тут, в оцій світлиці... А коли тебе дивує, що в моїй Січі й баби є, — засміявся Гулий, кивнувши головою на Параску, — то це тому, що до мене приходять і осідають тут не тільки січовики, а здебільша простий, посполитий люд, часом із жінкою, а то й з дітьми: не приймеш же його, чоловіка, самого, — требаж і бабі десь із дітьми подітися... Та й те ще скажу: на справжній Січі люди збираються для козацького промислу, ну, то й лишня там бабська стать; а в мене посходилися для мирного господарського промислу, а в нім — тяжко без баби з її золотими руками... А решта в мене — все по-січовому: всяк може прийти й осістися, якщо має хіть до роботи господарської, але всяк може, коли схоче, й піти звідси на всі чотири — його волі не вяжемо, як пани...

Довго іще, мабуть, говорив би байки й господар та Параска, скінчивши своє діло, підійшла до них, уклонилася низенько й прохала вечеряти. Сама вийшла.

— А ти, малий, — звернувся Гулий до свого джури, — не заходь далеко, будь напохваті, — може потрібен будедеш, то гукну. Просю ласкаво, шановний гостю, до хліба-соли.

За вечерею старий запорожець пив за славне товариство січове, за його славних гетьманів, кошових, отаманів, згадав Ружинського, Голубка, Кулагу, Наливайка, Косинського, Самійла Кішку — всіх він знав, з усіми був у походах і боях проти татар, турок, поляків... Це був живий літопис славетних і невдалих подвигів низового війська запорозького й один із найтиповіших його представників.

(Дальше буде).

З ДНЯ

ПО ВИБОРАХ.

Вибори проминули й. залишили за собою не ослаблену, тільки зміцнену американську націю. В часі виборчої кампанії з обох боків плили повені слів і найріжнороднійших аргументів, маючих на ціли доказати слушність своєї сторони, а неслушність противної. Сам Вендел Вилкі виголосив 270 більших політичних промов. А тисячі промов виголосили його помічники. Те саме робили демократи. Їх промови передавали радієві висильні і вони заливали майже кожну американську хату. Тай не лихі ці промови були. Обидві сторони видвигали добрі аргументи. В тих аргументах була льоґіка. Нераз важко було відорвати вухо від них, бо так річево і докладно вони доказували свої погляди.

ЗАВЗЯТА КАМПАНІЯ.

Ця кампанія, як кажуть знавці, була найгарячіша і найзавзятіша в цілій американській історії. Вона в своїх кінцевих тижнях викликувала небезпечні познаки суспільних зібурень. На виборчих кандидатів деякі фанатики почали кидати ріжними предметами, зогнилими яйцями, помідорами. І — як говорив Реймонд Мейсей на загальнім вічу, влаштованім день по виборах в Карнеґі Гол, в Ню Йорку, в ціли потушення цеї виборчої люти та в ціли привернення рівноваги в суспільнім життю — серед провідних кол Америки були поважні побоювання, що гнилі яйця скоро обернуться в цеглу, а цегла обернеться в бомбу.

До якої міри ці вибори проскали найширші маси може послужити доказом і це, що з них брали активну участь найріжнородніші люди, що передтим не мали з політикою нічогісько спільного. Галівудські актори були поділені в тих виборах і одна частина завзято агітувала за Рузвелта, інша за Вилкого. Те саме робили письменники, драматурги, а навіть кулачні борці. Чорний чемпіон Джов Луїс виголосив чимало промов у користь Вилкого. Те саме робив бувший чемпіон Джін Тоні. Зате бувший чемпіон Джек Демпсі назвав двох попередніх дурнями і агітував за Рузвельта.

ГАРЯЧКА ПОТАХАЄ.

Але вже другого дня по виборах ми бачимо в американськім життю величезну зміну. Програвші кандидати шлють щирі ґратуляції своїм переможцям і обіцюють повну співпрацю в їхній дальший праці. Щобільше вони інших закликають, щоб забули за огірчення і приступили до повної співпраці. І загал, як це легко можна запримітити, слухає тих закликів. Чому? Тому, що американський загал вже перед виборами мав те святе рішення підчинитись волі більшости. Ще перед виборами кожний американець знав, що коли вибір не його вибранець, тільки його противник, треба буде погодитися з тим і не шукати якихось дальших пімст.

Інстинкт цілости, почуття, що всі американці творять одну націю і добро нації є найвищим законом, є так сильний серед американців, що вони знають границі, як довго можна зо собою внутрі боротись і себе критикувати, а коли треба це припинити.

СКРІПЛЕННЯ ШЛЯХОМ АРГУМЕНТАЦІЇ.

Американці знають, що поза людьми і їхніми примхами та уподобаннями існують певні засади, що є правдиві або помилкові. Для американця найвищою ціллю є знайти цю абстрактну подуману правду. А що багато правд на світі є такі, що цілковито залежать від віри людей, американці звертаються за осудом до загалу і думку більшости приймають як незаперечну правду.

Підчас виборчої кампанії вони старються без всяких окрас і ослон визнати обі сторони арґументу. Одна партія критикує нещадно другу, а захвалює себе. Вже саме критикування дає кожному американському громадянинові те приємне почуття, що абстрактні клички стоять вище від всяких персон. Нема такої персони, якої не можна булоб за щось чіпнути і скритикувати. Це критикування дає кожному почуття суспільної свободи.

НАЙВАЖНІЩА ПРИКМЕТА ВИБОРІВ.

Та найважнішим завданням цього критикування є це, що по нім той, що переможе, почувається далеко сильніше, ніж він почувався, колиб відніс перемогу без критикування. Якби не було критикування, якби якась партія віднесла перемогу без спротиву іншої партії, хіба вона почувалась би певною, що люди добрили її політику? Хіба не булоб у неї, та цілого загалу, сумнівів, що вибір наступив механічно, бо не було спротиву? Переможець, що мав перед собою великий спротив почувається моралько далеко сильніше від нісши перемогу.

Президент Рузвелт нині знає, що справа його третього кандидування була як слід представлена людям і люди не повірили в його диктаторські заміри. Та з другого боку він знає, що колиб він справді мав ті диктаторські заміри, то американський загал його за це не похвалив би. Рузвелт нині знає, що справа його заграничної політики, його задовжування краю, його суспільних реформ була як слід представлена широкому загалові не лиш з доброго, але також з лихого боку і проте більшість американської нації це одобрила. Тут не може бути сумніву про те, що перед народом хтось щось закрив, представив справи лиш з одного боку, бо дві найсильніші партії представляли справи з обох боків.

У вільним критикуванні навіть найвище поставлених осіб міститься зміст демократії. А в дружелюбнім повиборчім погребанні огірчення, злоби і люти, що накопичились в часі виборів, міститься запорука довгого життя демократії.

Кажуть, що жирафа, це одинока звірина, що не має голосу.

НАЙКРАЩЕ НАДАЄТЬСЯ ДО МАЛЮВАННЯ. — Хоча коло Анни Мей Вонг, фільмової зірки, стоїть маляр Джан Ля Вал, котрий каже, що вона найкраще до малювання, та це не значить, що з неї найкраще малювати портрет: це значить, що її лице найкраще можна малювати ріжними красками для фільмової гри.

МАРСЕЛ Е. ВАГНЕР

адвокат з Джерзі Сіти, Н. Дж., що ввійшов до Леґіслятури стейту Ню Джерзі, одержавши найбільше голосів з усіх 10 кандидатів, що зістали вибрані до згаданого стейтового законодатного тіла з Гудсон Кавнті. Адв. М. Вагнер є з українського роду. Походить з села Дорогова, повіт Станиславів, Західня Україна. Бере від довгих літ живу участь в українсько - американськім життю і є членом У. Н. Союзу.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

UKRAINIAN EDITOR SEES COUNTRY FREE

The time will come when the dictatorships of the world will fall and the Ukrainian people will again rule their own land, Vladimir Dushnyck, editor of The Trident, Ukrainian magazine, told 300 members of the Syracuse Ukrainian colony last night.

Dushnyck was principal speaker at the closing exercises of a program of religious and patriotic activities commemorating the 22d anniversary of the founding of the Western Ukrainian republic.

Services vere conducted in St. John the Baptist Ukrainian Catholic church at 7 p. m. by Rev. Michael Kuziw.

After the devotions a concert and Ukrainian folk songs and dances wer given in Ukrainian national hall, 1317 W. Fayette st.

Madame Olga Lepkova, Ukrainian opera singer, sang several songs in her native tongue.

Dushnyck said that 90 per cent of the Ukrainian people are under Russian rule and that conditions in the Ukraine are deplorable. Many of the people have been exiled to Siberia, he said, for expressing views hostile to communism.

While urging Ukrainians in this country to be loyal citizens, Dushnyck also asked their aid for their native countrymen banished by Russia.

(THE POST-STANDARD, Syracuse, N. Y., Monday, November 4, 1940).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

З ГАЛИЦЬКОЇ СОВЄТСЬКО-НІМЕЦЬКОЇ ГРАНИЦІ.

Один з наших громадян в Джерзі Сіти переслав нам оригінального листа, в якому є дещо з трагедії українських сіл і родин, розмежованих совєтсько-німецьким договором. Імена сіл і осіб поминаємо.

В листі знаходимо між іншим таке:

Між Д... і Н... є тепер границя, що їх розрізала. Д. є під Німеччиною, а Н. є під Совєтською Росією.

На той нарід, що є під російським табором, найшла крайна нужда.

Москалі людей з сіл коло границі вивезли і таке сталося з нашими Н. Я стояв під дротами і дивився, як їх вивозили. То було під весну, було болото, але снігу вже не було. Вивозили без долину. З М. забрали німці людей до себе. То вона зістала порожна. Там поспихали (совєтська влада — Ред.) по дві і три фамілії до одної хати і їх там так душили. Наш М. і Н. були в одній хаті. Було їх в ній 14 осіб, то можеш знати, яке там було добро. Та того ще замало, бо їм відібрали коні, вози і рільнечий інвентар до колхозу. Там тепер нема нічого власного. З Н. приїздили до нас люди, щоб ще зібрати збіжжа, що посіяли в осени. На весну вже нічого не сіяли. І всюди вирiс бурян. По нашій стороні всьо було засіяне. Як приїхали збирати збіжжа то був між ними і наш М. і наша Т., але нічого не говорили, бо їм строго заказали, щоб до нас не говорили. Ми до них багато говорили, але ніхто з них не віздовався. Іно їм сльози котились з очей. А М., як ще здалека ішов, то руками показував, що не можна нічого говорити. То я питав в Д., чи діти здорові, та чи мама здорові, чи діти ходять до школи, то Д. тільки кивала головою, а як що ні, то крутила головою, що ні. І навіть тоді мусіла снопами голову заступити, бо пости (совєтські — Ред.) стояли що 20 кроків, щоб ніхто не втік на німецьку сторону, бо дуже втікають. А щодо Вашої родини, то зовсім не знаємо, куди їх вивезли.

Н. цілком розібрали. В селі ні живої душі. І пес не загавкає...

Не желаю найгіршому ворогові того, що має наша рідня під російським забором...

Що були господарі, тепер крайні діди. І нема права протитвитись, бо вивозять на Сибір. А як ті, то тюрма. От такий то рай...

—o—

ПОМОЖІМ ДОБРІЙ СПРАВІ.

Як ви можете як нація допустити до того, щоб ваші старці ходили за прошеним хлібом і без жадного захисту. Таке я вичитав свого часу в „Свободі", коли читав опис вражінь якоїсь бельгійської письменниці, що відвідувала Галичину і, як видно, поставилась дуже прихильно до українського народу.

Ось те мені тепер приходить на думку, коли застановляюсь над відозвою Сестер Служебниць Пресвятої Діви Марії, що просять допомоги їм розбудувати Захист для Старців. Вони вже такий захист мають у Філядельфії, але він замалий. Тому, коли ми на ріжних зборах говоримо про ріжні громадські справи, то добре булоб, щоб і про ту справу не забували. Можна післати жертву просто до Філядельфії. А також треба поставитись прихильно, коли Сестри підуть по громадах і будуть збирати на ту ціль.

Петро Гринишин,
Ню Йорк, Н. Й.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

СИРАКЮЗ, Н. Й.

Листопадове Свято.

В дні 3-го листопаду 1940 р. наша громада обходила торжественно 22-гу річницю проголошення Західньо-Української Народньої Республики поминальним богослуженням за впавших героїв України та святочним концертом.

Наш парох, о. дек. М. Кузів, відправив панахиду за душі тих, що впали на полі бою за українську державність. В промові до вірних о. Кузів сказав, що жертва, принесена в дарі за таку велику річ як свобода поневоленого народу, ніколи не буде пропаща, а принесе сподіваний овоч.

Святочний концерт звеличали своїми виступами пані Ольга Лепкова, відома українська оперова співачка, та п. Володимир Душник, обоє з Ню Йорку.

Пані Ольга Лепкова відспівала ряд пісень наших та чужих композиторів так вміло й мистецько, що численно зібрана публика викликувала талановиту співачку майже по кожній пісні. Її голос сильний та милозвучний. Співацька школа та опанування композицій це її прикмети, якими відзначається наша співачка. На салі були не тільки самі українці з Сиракюз, але також прибуло багато осіб з Оборн, Н. Й. Було також кількох визначних американців, які слухали нашої співачки та безнастанно її оплескували. Акомпанював пані О. Лепковій американець п. Віктор Міллер, знаний композитор і піяніст, та керманич радіо-стації в Сиракюз, Н. Й.

Взагалі, артистичний виступ пані Ольги Лепкової подобався всім, і тому не диво, що публика конечно хотіла почути якнайбільше пісень. Співала вона новий репертуар, мало ще знаний в Америці. Можна сміло порадити нашим громадам, що не мали нагоди почути славної української співачки, щоб її конечно запросили до себе.

Святочну промову виголосив п. В. Душник з Ню Йорку, який підкреслив, що в світі тільки сильні характером народи можуть вдержатися при житті. Він давав на приклад сильний характер англійців, які не зневірюються або не даються скоро здеморалізувати ворогові. Казав, що Україна лежить на грані двох світів, Европи й Азії, й за своє місце боролася й бореться з чужими імперіялізмами. Промовець при кінці заявив, що теперішня неволя промине, а український нарід діждеться свого остаточного листопаду, який принесе цілковите визволення України.

З концертової програми треба згадати гарне вступне слово, яке виголосив о. М. Кузів як теж виступ місцевого хору, під проводом дяковчителя п. Заяця, та ритмічні вправи шкільних дітей з деклямаціями.

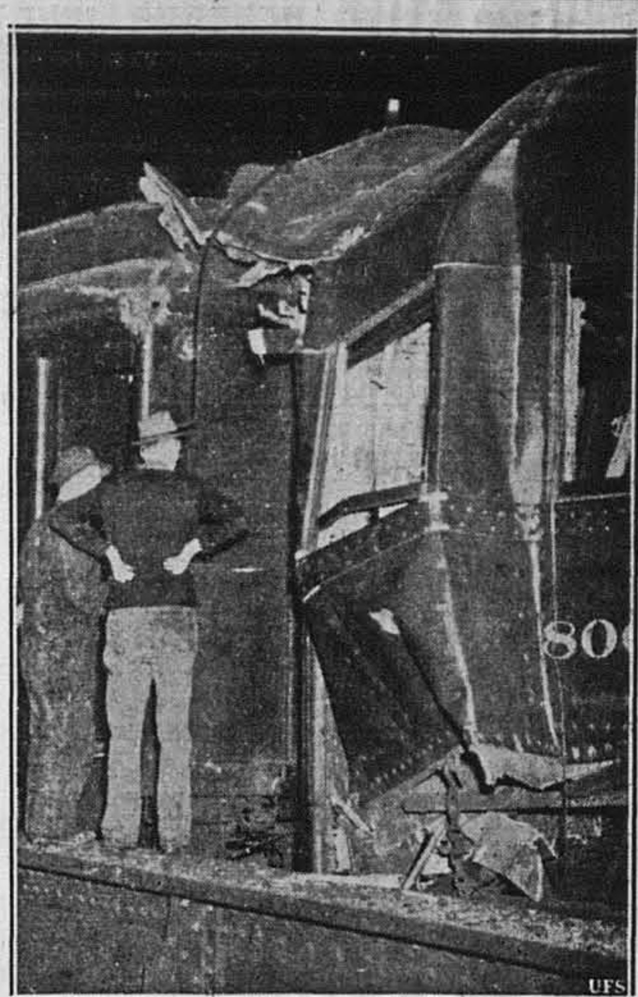
Публика заховувалася дуже достойно та з увагою слухала як співу пані О. Лепкової так теж промовців.

Відсвяткувавши Листопадове Свято, громада приготовляється до влаштування величавого концерту в честь митрополита Шептицького. Цьогорічне Листопадове Свято остане на довго в памяті наших громадян та тих гостей, що прибули його звеличати.

Присутній.

ЗА „ВОСКРЕСЕННЯ" ФРАНЦІЇ

ВІШІ. — Ось те є та найважніща справа, з якою виступає маршал Петен перед масами народу. Іде про матеріяльну відбудову краю та про духове відродження.

ЗАЛІЗНИЧИЙ ВИПАДОК. — Понад сто осіб віднесли рани, коли в Норт Філядельфії підчас вечірнього поспіху двовозовий електричний поїзд наїхав і ударив із заду поспішний поїзд, що мав їхати до Бетлегему.

З ТЕАТРУ

МЕЛЬОДРАМА „JOHNNY BELINDA" В ТЕАТРІ БЕЛАСКА В НЮ ЙОРКУ.

Одною з надзвичайних драм виставлених на нюйорськім Бродвею, є „Джані Белинда", мельодрама, основана на життю гарної глухо-німої дівчини в рибацькій закутині в Новій Шкотії.

Зіркою в цій штуці виступає Гелен Крейґ, що лише недавно скінчила двадцять літ життя; вона через три акти представляє мовчаливе поштуркало, що накінець залюблюється в молодому лікарі, котрий відвідує село, — залюблюється аж після того, як трагедія навістила її дім.

Панну Крейґ зроблено зіркою й її імення вивішено написом електричними світлами на славнім нюйорськім театрі Беласка після того, як драматичні критики, що відвідали перше представлення штуки, не могли потім у ґазетах нахвалитися її гри.

Акторка вимовляє в цілій штуці лише одно слово, і це слово паде аж тоді, як має спадати сценічна заслона. Щоби якслід представити глухо-німу дівчину, Белинду, панна Крейґ провела повних чотири тижні на студіях мови знаками, якою послуговуються глухо-німі. Вчила її цеї мови панна Флоренс Люис Мей, відома вчителька глухо-німих, що покінчила славну колеґію Ґалодета, найстаршу школу для глухо-німих в Америці. Вона навчила панну Крейґ цих „універсальних" знаків, которими глухо-німі означують свої почування й предмети. Нині панна Крейґ може порозумiватися при помочі цих знаків з панною Мей з блискавичною скорістю. Багато глухо-німих, що відвідують цей театр, по представленні заходять поза сцену, щоби поговорити знаками з акторкою.

Панна Крейґ родилася в Чікаґо як дочка Едварда Крейґа, урядника одного американського мідяного підприємства. Вона жила деякий час у Мексику. Маючи 14 літ, забагла грати на сцені. В 16. році життя вона стала учеником славного Джаспера Дітера в „Геджров Тіетер" у Пенсильвенії. Хоча драму „Джані Белинда" почали грати на Бродвею лише недавно, молоду зірку заанґажовано на повних чотири й пів років. Гарі Ваґстеф Грибел, продуцент, директор і драматург, і Елмер Гарис, автор, рішилися вистaвити штуку на Бродвею. Як вони раз сиділи в канцелярії продуцента, до канцелярії ввійшла молода акторка. Оба чоловіки поглянули на неї, побачили її ґраціозні рухи й оба рівночасно рішилися.

Вони сказали панні Крейґ, що вони мають для неї ролю, незвичайну ролю. Про неї вони скажуть їй пізніще.

„Чи не дасте мені прочитати штуку?", спиталася панна Крейґ.

„Ні", усміхнувся автор. „Цеї ролі вам не треба буде читати".

Стільки й чула панна Крейґ про цю ролю; аж шість місяців перед відкриттям представлення на Бродвею, Грибел покликав її й сказав їй, що він збирається виставити, в Театрі Беласка в Ню Йорку драму під наголовком „Джані Белинда". Він сказав до неї: „Ваша роля вже готова. Вам прийдеться сказати в ній лише одно слово". Він додав: „Але це одно слово може вас зробити зіркою".

Це були справді пророчі слова: панна Гелен Крейґ займає нині місце зірки в Театрі Беласка, місце, котре перед нею займали акторки, котрих імена записані на віки в історії театру.

ШПИГУНСЬКА АФЕРА В АНГЛІЇ

ЛОНДОН. — Засуджено на 7 літ тюрми Т. Кента, бувшого урядовця американської амбасади в Лондоні. Мав він викрасти тайні документи, згл. передати їх зміст, що був висланий до Німеччини. З Кентом працювала разом у тій справі Анна Волков, дочка російського адмірала, яку засуджено на 10 літ тюрми. Вона мала передавати відомості „британським зрадникові, що виступає на німецьких радієвих стаціях як лорд Го Го". Про Волкову ще сказано, що вона це робила з „анти-семітських почувань".

НАЙСТАРША СЕРЕДНЯ ШКОЛА У ЛЬВОВІ

У 1936 році минуло 350 років від заснування першої української середньої школи у столиці Галицької Землі.

Народні школи у Львові були від непамятних часів при численних міських церквах, але ті школи давали тільки початкову освіту, вчили читати й писати. Львівські міщани й не відчували спершу потреби середньої школи. — Ніде в нас не було вищих шкіл, і всяк, хто хотів добути собі більше знання, мусів сам на власну руку шукати собі вчителів та книжок. Аж у XVI. столітті прийшов на Україну живіший подих культури з Заходу, де буйно розцвіло було вивчання давнього римського й грецького письменства. Тоді князь Костантин Острозький заснував ув Острозі академію, тоді і Львів почав організувати свою середню школу.

Почин до заснови нової школи дало братство при церкві Успення, при Руській вулиці. Наша міщанська громада в мурах міста була невелика, але складалася з заможних людей, що за купецькими справами їздили далеко на схід, на захід, пізнавали культуру инших народів і для своїх дітей бажали вищої освіти. До відкриття школи немало причинився тодішній львівський владика Гедеон Балабан, що порушив шкільну справу на соборі духовенства й дав доручення, щоб священики по своїх громадах організували збірки на школу. По довгій підготові відкрили школу 17. жовтня 1586. р. у братському домі при Руській вулиці.

Львівську школу звали грецькою або грецько-славянською школою, а також гімназією. Вона лучила в собі два ступні науки: нижчий і вищий. На нижчому відділі головним предметом була славянська, себто церковно-славянська мова. Її учили на трьох ступенях, як про це читаємо в „Порядку школи", тобто у програмі навчання: „У школі дітей мають розділити на троє, — одні будуть учитися пізнавати і складати слова; другі вчитимуться читати й на-память різних речей; треті будуть читане викладати, розважати й розуміти". За підручники правили здавна церковні книги, Часослов і Псалтир, тимто братство й надрукувало для навчання дешеві „шкільні часо-словнички". Один із учителів львівської школи, відомий письменник Лаврентій Зизаній, видав першу граматику п. з. „Наука ку читанню і розумінню письма словенського", 1596. р., а пізніше появився також „буквар язика словенського" 1612. р.

Середня школа обіймала науку грецької й латинської мови та вищі ступені літературної освіти — поетику й реторику¹).

Грецька мова була спершу найважнішим предметом науки, тимто і школу називали грецькою. Братство поставило навчання її на високому рівні. Першим учителем її був грек Арсеній, єпископ елассонський, із Тесалії. Із допомогою своїх учнів він склав першу граматику для потреб школи, п. з. „Адельфотес" (Юнак), яку братство надрукувало 1591. р. Наука грецької мови мала тоді практичне значіння, бо наші купці нераз подавалися до Греції торгувати. Крім цього, грецька мова звязувала Україну з давнім джерелом нашої культури, з Візантією.

Знання грецької мови стояло тоді у Львові так високо, що учні вільно говорили по грецьки, а то пробували навіть складати грецькі вірші. В 1622. р. гетьман Петро Конашевич Сагайдачний записав частину свого майна на львівську школу „на утримання ученого магістра, досвідного у грецькому письмі" — так дуже він цінив цю науку. Пізніше відносини змінилися, більш потрібна стала латинська мова, і на неї звертали більше уваги, ніж на грецьку.

При науці обох цих мов учні добували загальну літературну освіту. Бібліотека братства мала значний запас грецьких і латинських авторів і граматичних підручників для потреб школи. У „Порядку школи" читаємо: „Повинен буде дидаскал (учитель) учити й на письмі подавати (науку) їм (учням) із євангелія, з апостольських книг, із пророків усіх, із отців святих, з фільософів, з поетів, з історіків і инших". Особливу увагу звертали на те, щоб учні вміли складати гарним складом (стилем) промови і привитання, а також і на те, щоб у потребі знали укласти гладку віршу. З тих часів дійшли до нас ріжні оди, панегірики²) й инші принагідні вірші, які писали вчителі й учні школи. Заголовки їх звичайно грецькі, бо так казала тодішня мода, напр., Просфонема, Еводія, Христос пасхон і ин.

З инших наук учили у школі трохи математики, рахунків, початків астрономії, і потрібних для розуміння календаря, багато співу й музики, а також трохи рисунків.

Братство звертало увагу не тільки на науку, але, і то ще більше, на виховання молоді. Це були тяжкі часи, — українські міщани вели безнастанну боротьбу за свої права, часто на них спадали всякі переслідування, — треба було виховати людей певних, заправлених до труду і праці.

Школа ставила великі вимоги до особи учителя. „Дидаскал або учитель цієї школи має бути благочестивий, розумний, смиренномудрий, лагідний, не пяниця, не розпусник, не хабарник, не сріблолюбець, не гнівливий, не зависник, не сміхун, не соромітник, не чародій, не байкар, не прихильник єресей, — а має бути підмогою благочестю, образом добра у всьому". Братство сильно зазначувало відповідальність, яка чекає вчителя за виховання дитини: „Дидаскал, взявши доручену йому дитину, має її вчити з промислом доброї науки, за непослух карати, але не по тиранськи³), а по вчительски, — щоб недбалістю своєю, чи заздрістю, чи лукавством не залишився винним ні за одного перед Богом Вседержителем і перед батьками його, і перед ним самим"... У школі з усіма учнями поводилися однаково: „багатий над бідним нічим не має бути вищий, тільки самою наукою, — тілом усі рівні... Учитель має вчити й любити всі діти однаково, чи синів багатих, чи сиріт убогих, чи тих, що ходять вулицями по живи просити..."

Такими благородними думками просякнутий увесь „Порядок школи", у часах нерівності й панування сильних над слабими братство виступало з незвичайно демократичними, гуманними (людяними) думками. Це свідчить про високу культуру тодішнього нашого міщанства, — рідко хто і в західній Европі висловлював тоді такі погляди.

Ставропигійська школа проіснувала до початків XIX. в. Вона проходила ріжні ступені розвитку, — деколи стояла на дуже високому рівні, то знову занепадала в тяжких роках — але для українського Львова вона все була вогнищем освіти і громадянського духа.

¹) Поетика, грецьке слово — наука про те, як складати вірші, як повинна виглядати поетична мова; реторика, грецьке слово — наука про те, як укладати промови.

²) ода, грецьке слово — вірш, на честь якоїсь високопоставленої особи (первісно — вірш, складений для співу); панегірик — похвальний (переборщена похвала) вірш на когось (первісно — прилюдна промова, де вихвалювано якусь людину або підношено національні гордощі).

³) тиран, грецьке слово — колись: необмежений пан, володар, тепер — жорстока людина, насильник.

МАЮТЬ ДІСТАТИ КАРДИНАЛЬСЬКІ ТИТУЛИ. — Як догадуються, папа Пій іменує незадовго кардиналами нюйорського епископа Френсиза Спелмана й шікаґовського епископа Семюела Стрича.

ГРЕКИ ДАЛИ ДОБРЕ ДЕРЖАТЬСЯ, АЛЕ ЖДУТЬ НА ДОПОМОГУ

Не зважаючи на італійські скріплення й італійську офензиву, грецькі війська видержують наступи і не уступають. Але назагал справа мається так, що вони не зможуть довго так держатись, якщо не прибуде більша британська допомога в літаках і артилерії.

МОНТРЕАЛ ТЕПЕР НАЙБІЛЬШЕ МІСТО В КАНАДІ

Монтреал, що в 1942 р. буде обходити 300-літню річницю свого оснування, скорим ходом наближається до того, щоби бути містом з півтора міліона населенням. І так найновіше видання монтреальського провідника Ловела, цебто книжка, що подає імена й мешкання жителів міста, обчислює, що населення властивого Монтреалю виносить 1,294,792, а „великого Монтреалю", яке включає передмістя виносить 1,476,737. Монтреал у грудні впроваджує в себе нову систему адміністраційну. Згідно зо старою системою мейора вибирало разом ціле місто, а один елдермен (радний), був вибираний з кожної з 35 ворд. Ціла рада вибирала екзекутивну раду. Тепер мейора буде дальше вибирати без обмеження ціле місто, а 99 елдерменів (радних) буде творити міську раду. Спосіб вибору 99 радних буде незвичайний. Місто буде поділене на 11 дистриктів. Податковці кожного дистрикту будуть вибирати по 3 радних, а всі виборці загалом у кожнім дистрикті по 3 елдерменів більше. Це буде неначе колишня галицька 5 курія до сойму. У той спосіб буде вибраних 66 елдерменів. Решту, цебто 33 елдерменів, будуть іменувати 13 публичних орґанізацій. Міська рада буде збиратися лиш 4 рази в році, щоб почути звіти екзекутивного комітету, що буде складатися з 6 членів. Монтреал є віддалений 10 годин їзди залізницею від Ню Йорку. У нім живе кілька тисяч українців. Є там дві греко-католицькі парохії, які обслугують оо. Василіяни, як теж є одна українська православна парохія.

СОВЄТИ НЕВТРАЛЬНІ

МОСКВА. — В 23-літню річницю большевицької революції Совєти урядово заявили, що не підуть до війни, а будуть держатися невтральности. При тому Сталін ще заявив, що Совєти будуть ввесь час на воєннім поготівлю.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

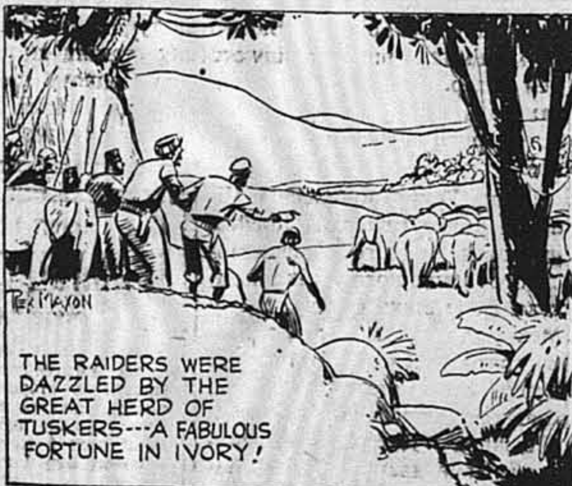
ПІДПИРАЙТЕ СВОЇХ БИЗНЕСМЕНІВ.

ПРЕЗИДЕНТ ГОЛОСУЄ. — Президент Рузвелт перед машиною до голосування в Тавн Голі, Гайд Парк, Ню Йорк. Коло нього: пані Рузвелтова, жінка президента, пані Рузвелтова, мати президента, та його прибічний сторож.

ТАРЗАН, ч. 150. Тарзан перед рішенням.

Пірати були осліплені великим стадом слонів. Це стадо, беручи під увагу слоневу кість, представляло собою маєток.

Залім приказав своїм ловцям тихенько підсуватись до стада, щоб його напасти.

Тепер він приставив дуло до Тарзана і звелів йому: „Заклич слонів сюди".

Змалку Тарзан любив слонів. Чи тепер він мав би стати їх катом?